

**«ΜΕ ΑΙΩΝΙΑ ΑΓΑΠΗ ΣΕ ΑΓΑΠΗΣΑ,
ΕΛΕΗΣΑ ΤΗ ΜΗΔΑΜΙΝΟΤΗΤΑ ΣΟΥ»**

(Ιερ 31,3)

Ασκήσεις της Αδελφότητας της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης

Ρίμινι, 29 Απριλίου 2016

Σημειώσεις από την Εισαγωγή του Χουλιάν Καρόν

Δεν υπάρχει αληθινή ενέργεια της συνειδητής ζωής μας, αν δεν συνειδητοποιούμε ότι είμαστε αμαρτωλοί. «Είμαστε εδώ γιατί πρώτα απ' όλα αναγνωρίζουμε αυτή την αλήθεια: ότι είμαστε αμαρτωλοί. Εάν αισθάνεστε τίμιοι, δεν είναι αυτός ο τόπος όπου έπρεπε να έρθετε: όλα θα ήταν μάταια», μας έλεγε ο δον Τζιουσάνι, γιατί «η συνειδητοποίηση της αμαρτωλής φύσης είναι το πρώτο αληθινό στοιχείο του ανθρώπου που δρα στη ζωή και στην ιστορία»¹. Οι αμαρτωλοί, δηλαδή οι έχοντες ανάγκη. Είναι από αυτή την ανάγκη που πηγάζει η αναζήτηση, η κραυγή βοήθειας, όπως μόλις ακούσαμε στο *Requiem* του Μότσαρτ: «*Salva me, fons pietatis*»² (Σώσε με, ω πηγή του ελέους). Όπως έλεγε ο τελώνης από το βάθος του ιερού: «Θεέ μου, σπλαχνίσου με τον αμαρτωλό»³.

Ζητούμε από το Πνεύμα να μας χαρίσει την επίγνωση της ανάγκης μας της ευσπλαχνίας Του.

Έλθε Άγιο Πνεύμα

Ξεκινούμε αυτές τις μέρες μας με την ανάγνωση του μηνύματος που μας απέστειλε ο Πάπας Φραγκίσκος:

«Επ' ευκαιρία των ετησίων μαθημάτων των πνευματικών Ασκήσεων για τα μέλη της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης που γίνονται στο Ρίμινι, με τίτλο: "Με αιώνια αγάπη σε αγάπησα, ελέησα τη μηδαμινότητά σου" (Ιερ 31,3), η Αυτού Αγιότητα Πάπας Φραγκίσκος, απευθύνοντας τον εγκάρδιο και εύλογο λογισμό του, μας ενθυμίζει ότι το Ιωβηλαίο Έτος της Ευσπλαχνίας αποτελεί ευνοϊκή περίσταση για να ανακαλύψουμε εκ νέου την ομορφιά της πίστης, που θέτει στο επίκεντρό της την

¹ "Questa cara gioia sopra la quale ogni virtù si fonda", Πνευματικές Ασκήσεις της Αδελφότητας της Κοινωνίας και Απελευθέρωσης, Σημειώσεις από τους διαλογισμούς [του Λουίτζι Τζιουσάνι], Ρίμινι 1993, παράρτημα από το *Litterae Communionis-CL*, αρ. 6, 1993, σ. 5.

² Μότσαρτ, *Requiem in re minore*, KV 626, III. Sequentia, No. 3 Rex Tremendae, CD "Spirto Gentil", αρ.5

³ Ακ 18,13

ευσπλαχνική αγάπη του Πατέρα· η αγάπη αυτή καθίσταται ορατή στο πρόσωπο του Χριστού και στηρίζεται από το Πνεύμα, που καθοδηγεί τα βήματα των πιστών στα δρώμενα της ιστορίας. Η ευσπλαχνία είναι η οδός που ενώνει το Θεό και τον άνθρωπο, διότι ανοίγει την καρδιά μας στην ελπίδα ότι μας αγαπά παντοτινά, παρά τους περιορισμούς των αμαρτιών μας. Ο Άγιος Πατέρας εύχεται σε όλους ακολουθούν το χάρισμα του αείμνηστου αρχιερέα Λουίτζι Τζιουσάνι να γίνουν μάρτυρες της ευσπλαχνίας και να την μεταδώσουν, ενσωματώνοντάς την στη ζωή τους μέσω των ευσπλαχνικών έργων του σώματος και του πνεύματος· επίσης, εύχεται οι πιστοί να είναι ένδειξη της εγγύτητας και της τρυφερότητας του Θεού, ώστε η σύγχρονη κοινωνία να αντιλαμβάνεται εκ νέου τη σπουδαιότητα και την ανάγκη της αλληλεγγύης, της αγάπης και της συγχώρεσης.

Ο Άγιος Πατέρας επικαλείται την ουράνια προστασία της Αγίας Παρθένος και, ενώ ζητά να επιμείνουμε στην προσευχή προς στήριξη του οικουμενικού ιερατείου του, δίνει με την καρδιά του σε Εσάς και σε όλους τους παρόντες την επικαλούμενη αποστολική ευλογία, επεκτείνοντάς την σε όλους είναι συνδεδεμένοι μέσω δορυφόρου και σ' όλη την Αδελφότητα. Καρδινάλιος Πιέτρο Παρολίν, Υπουργός Εξωτερικών της Αυτού Αγιότητας».

«Εκείνος ο μαθητής που αγαπούσε ο Ιησούς λέει τότε στον Πέτρο: "Ο Κύριος είναι!" Τότε ο Σίμωνας Πέτρος, όταν άκουσε ότι είναι ο Κύριος, ζώστηκε γύρω του τον επενδύτη, γιατί ήταν γυμνός, και ρίχτηκε στη λίμνη». Κανείς όμως δεν τολμούσε από τους μαθητές να τον εξετάσει ρωτώντας: "Εσύ ποιος είσαι;" Γιατί ήξεραν ότι είναι ο Κύριος»⁴.

«Και όταν κάθισε, για να φάει μαζί τους, αφού έλαβε τον άρτο, τον ευλόγησε και, αφού τον έκοψε με τα χέρια, τον έδωσε σ' αυτούς. Τότε διανοίχτηκαν οι οφθαλμοί τους και τον αναγνώρισαν, αλλά αυτός έγινε άφαντος από αυτούς. Και είπαν τότε μεταξύ τους: " Δεν φλεγόταν η καρδιά μας μέσα μας, καθώς μας μιλούσε στο δρόμο και μας ερμήνευε τις Γραφές;"»⁵.

Τα διηγήματα σχετικά με τις εμφανίσεις του αναστημένου Χριστού καταδεικνύουν αδιάλειπτα το θάμβος των μαθητών όταν Τον έβλεπαν εμπρός τους ζωντανό. Είναι η ζώσα παρουσία Του που κυριαρχεί, καθορίζοντας έτσι το είναι τους και τη συμπεριφορά τους. Είναι συγκλονιστικό να βλέπουμε τον τρόπο με τον οποίο ο Ιησούς κάμπτεται στην ανάγκη τους, στην αίσθηση χάσματος που άφησαν εντός τους τα πάθη Του και τον θάνατό Του: Εκείνος αποκρίνεται στον φόβο, στο θρήνος, στη μοναξιά, στις απορίες, στη νοσταλγία των μαθητών με την παρουσία Του. Από πού γεννιέται αυτή η επιτακτική ανάγκη τους; Έπειτα απ' όλα όσα είδαν και έζησαν επί σειρά ετών, γιατί είναι τόσο επείγουσα η ανάγκη τους; Γιατί όλες οι στιγμές που έζησαν με τον Ιησού, τα τρία χρόνια που πέρασαν μαζί Του, τα γεγονότα που είδαν και τα λόγια που άκουσαν δεν μπορούν να ανταποκριθούν πλήρως στην παρούσα ανάγκη τους.

Η ανάμνηση του παρελθόντος, όσο συναρπαστική και αν είναι, δεν είναι αρκετή για την αντιμετώπιση του παρόντος. Και, πράγματι, έλεγαν μεταξύ τους οι μαθητές προς

⁴ Ιω 21,7-12

⁵ Ακ 24,30-32

Εμμαούς: «Εμείς ελπίζαμε ότι αυτός είναι Εκείνος που έμελλε να ελευθερώσει το λαό του Ισραήλ. Αντίθετα, είναι η τρίτη μέρα σήμερα από τότε που έγιναν αυτά και δεν έχει συμβεί τίποτα.⁶ Όλες οι ενδείξεις που είχαν δει, όλες οι στιγμές που είχαν περάσει μαζί Του δεν αρκούσαν για να νικήσουν την απογοήτευση, τον φόβο και τη μοναξιά. Θα το αποδεικνύει οριστικά το θρήνος της Μαρίας Μαγδαληνής. Μόνο η ζωογόνος παρουσία Του μπορεί να απαντήσει στην ανάγκη τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο φανερώνεται στους μαθητές, διαμέσου της εμπειρίας τους (της συνάντησής τους, Σ.τ.Μ.), που αποτελεί την ίδια φύση του χριστιανισμού. Ο χριστιανισμός δεν είναι μια διδασκαλία, μια ηθική, ένα συναίσθημα, αλλά το γεγονός μιας παρούσας Παρουσίας, η οποία κυριεύει το βλέμμα αυτού που την ανιχνεύει, μια Παρουσία που η μόνη της έγνοια είναι να αποκαλύπτεται, να κατακλύσει τη ζωή των φίλων Της, μέχρι του σημείου να τους κάνει να βιώνουν μια ζωή δίχως φόβο, θλίψη, μολονότι Εκείνος δεν είναι μαζί τους, όπως προτού σταυρωθεί.

Εκείνη η ζωντανή Παρουσία είναι το κοινό στοιχείο τους. Εκείνη η Παρουσία συνιστά το μοναδικό αληθινό θεμέλιο της κοινωνίας τους. Και αυτή ακριβώς η εμπειρία τους οδηγεί σε μια μεγαλύτερη επίγνωση της διαφορετικότητάς τους.

1. Η μέθοδος του Θεού

Αυτός ο τρόπος δράσης του Θεού, η αναστάσιμη εμφάνισή Του, γεγονός που διαφοροποιούσε σημαντικά τους μαθητές απ' όλους τους άλλους ανθρώπους, καθιστά ακόμα πιο πιεστικό το ερώτημα του Ιούδα Θαδδαίου κατά τη διάρκεια του Μυστικού Δείπνου: «Κύριε, γιατί θα φανερώσεις τον εαυτό σου σ' εμάς κι όχι στον κόσμο;».⁷

Επαναλαμβάνοντας αυτό το ερώτημα στο βιβλίο του περί του Ιησού, ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ' προσθέτει: «Γιατί δεν αντιστάθηκες σθεναρά στους εχθρούς σου, οι οποίοι σε σταύρωσαν; [...] Γιατί δεν τους απέδειξες με ακλόνητη αποφασιστικότητα ότι Εσύ είσαι ο Ζων, ο Κύριος της ζωής και του θανάτου; Γιατί φανερώθηκες μόνο σε μια μικρή ομάδα μαθητών, των οποίων τη μαρτυρία πρέπει τώρα να εμπιστευτούμε; Το ερώτημα αφορά, όμως, όχι μόνο την ανάσταση, αλλά τη συνολική μέθοδο με την οποία ο Θεός παρουσιάζεται στην οικουμένη. Γιατί μόνο στον Αβραάμ —και όχι στους ισχυρούς του κόσμους; Γιατί μόνο στο Ισραήλ και όχι, με αδιαμφισβήτητο τρόπο, σε όλους τους λαούς της γης;».⁸

Ιδού η απάντησή του: «Είναι ίδιο χαρακτηριστικό του μυστηρίου του Θεού να δρα με τρόπο ταπεινό. Μόνο σταδιακά κτίζει Εκείνος την ιστορία Του μέσα στη μεγάλη ιστορία της ανθρωπότητας. Γίνεται άνθρωπος, αλλά εις τρόπον ώστε να μπορεί να αγνοείται από τους ανθρώπους της εποχής Του, από τις πολιτικές και εκκλησιαστικές αρχές της ιστορίας. Υποφέρει και πεθαίνει και, ως Αναστημένος, επιθυμεί να αγκαλιάσει την ανθρωπότητα μόνο μέσω της πίστης των ανθρώπων στους οποίους

⁶ Ακ 24,21

⁷ Ιω 14,22

⁸ Γιόζεφ Ράτσινγκερ - Βενέδικτος ΙΣΤ', Ιησούς από τη Ναζαρέτ. Από την είσοδο στα Ιεροσόλυμα έως την Ανάσταση, Πόλη του Βατικανού 2011, σ. 306

φανερώνεται. Εκείνος χτυπά ταπεινά τις πόρτες της καρδιάς μας κάθε λεπτό και, αν Του ανοίξουμε, μας καθιστά ικανούς να "βλέπουμε"⁹ και, συνεπώς, να κατανοούμε.

Σε αυτό το σημείο, ο Πάπας Βενέδικτος δηλώνει: «Δεν είναι αυτή, επομένως, η θεϊκή μέθοδος; Το να μην επιβάλλεται με την εξωτερική δύναμη, αλλά να δώσει ελευθερία, να χαρίσει και να διοχετεύει αγάπη. Και αυτό που φαινομενικά είναι τόσο μικρό δεν είναι, συνεπώς —αν το σκεφτούμε καλά— το πραγματικά μεγάλο γεγονός; Δεν εκπέμπει άραγε ο Ιησούς μια ακτίνα φωτός που επεκτείνεται στο διάβα των αιώνων, μια ακτίνα που δεν ήταν δυνατόν να προέλθει από έναν «κοινό θνητό», μια ακτίνα μέσω της οποίας εισέρχεται αληθινά στον κόσμο η λάμψη του φωτός του Παντοδύναμου; Θα μπορούσε η αναγγελία των αποστόλων να μεταδώσει την πίστη και να εδραιώσει μια παγκόσμια κοινότητα, εάν δεν συνεργούσε σ' αυτήν η δύναμη της αλήθειας [η Άνωθεν δύναμη]; Εάν δώσουμε προσοχή στους μάρτυρες με κατανυκτική καρδιά και ακολουθήσουμε τα σημάδια που μας αφήνει ο Θεός μέσω αυτών, τότε γνωρίζουμε με βεβαιότητα ότι αληθώς ανέστη ο Κύριος. Εκείνος είναι ο Ζων. Σ' Αυτόν εμπιστευόμαστε και ξέρουμε ότι βρισκόμαστε στο σωστό δρόμο. Με τον Θωμά θέτουμε τα χέρια μας στο τραυματισμένο πλευρό του Ιησού και ομολογούμε: "Εσύ είσαι ο Κύριός μου και ο Θεός μου!" (Ιω 20,28)»¹⁰. Αυτό είναι το συγκλονιστικό γεγονός, τότε όπως σήμερα.

Το σημείο αφετηρίας των μαθητών ήταν αυτό το ανεξάλειπτο συμβάν. Η συνείδησή τους προσδιοριζόταν από την εμφάνιση του Χριστού, από τη ζωνή συνάντηση με το Ζων. Και από τούτο ακριβώς το συμβάν γεννιόταν εντός τους το ερώτημα: γιατί επέλεξε εμάς; Αυτός ο προβληματισμός τους οδηγούσε στην επίγνωση της μεθόδου του Θεού: να επιλέγονται κάποιοι (εκλογή, προτίμηση), για να αγκαλιάσει τους πάντες, μια ταπεινή μέθοδος. Το θεϊκό σχέδιο δεν επεμβαίνει με το κύρος της εξουσίας, αλλά, αντιθέτως, προάγει την ελευθερία, δίχως να ασκεί την παραμικρή πίεση. Μας το ενθυμίζει αυτό με εκπληκτικό τρόπο ο Πεγκί: «Για αυτή την ελευθερία [...] θυσίασα τα πάντα, λέγει ο Θεός, / Γεύομαι την αγάπη των ελεύθερων ανθρώπων, / Ελεύθερα»¹¹.

Αυτή η μέθοδος του Θεού —η επίγνωση αυτής της μεθόδου— είναι ιδιαίτερα σημαντική αυτή τη στιγμή, καθόσον «Σήμερα δεν ζούμε σε εποχή αλλαγών, ζούμε την αλλαγή εποχής»¹², όπως επισημαίνει ο Πάπας Φραγκίσκος· τα τελευταία χρόνια επανήλθαμε συχνά στο ζήτημα της αλλαγής. Η νέα κατάσταση, που χαρακτηρίζεται από την κατάρρευση πολλών μακροχρόνιων βεβαιοτήτων, προξενεί εντός μας, όπως και στους μαθητές, φόβο, σύγχυση και μέσω αυτής διερωτόμαστε πώς να την αντιμετωπίσουμε.

Σε μια πρόσφατη εξαιρετική συνέντευξη, ο Βενέδικτος ΙΣΤ' έθεσε στο επίκεντρο το κλειδί —το κρίσιμο σημάδι— αυτής της αλλαγής εποχής: «Για τον σημερινό άνθρωπο, εν σχέσει με την εποχή του Λουθήρου και την κλασική προοπτική της χριστιανικής πίστης [που συνίσταται κυρίως στην ανησυχία για την αιώνια σωτηρία],

⁹ Ο. π.

¹⁰ Ο. π., σσ. 306-307

¹¹ Πεγκί, «Il mistero dei santi innocenti», στο *I Misteri*, Jaca Book, Μιλάνο 1997, σ. 343

¹² Φραγκίσκος, *Ομιλία στη συνάντηση με τους εκπροσώπους της Ε' εθνικής Συνόδου της Εκκλησίας της Ιταλίας*, Φλωρεντία, 10 Νοεμβρίου 2015

τα πράγματα, τρόπον τινά, ανατράπηκαν [...]. Δεν είναι πλέον ο άνθρωπος αυτός που πιστεύει ότι χρειάζεται να δικαιολογηθεί ενώπιον του Θεού, αλλά θεωρεί ότι είναι ο Θεός Εκείνος που πρέπει να δώσει εξηγήσεις [στον άνθρωπο] για όλα τα δεινά που υπάρχουν στον κόσμο και τη μηδαμινότητα της ανθρώπινης φύσης, πράγματα που σε τελευταία ανάλυση υποτίθεται ότι εξαρτώνται από Αυτόν»¹³.

Ξεδιπλώνεται μπροστά στα μάτια μας μια ολοκληρωτική ανατροπή της ευθύνης. Τώρα είναι ο Κύριος Αυτός που οφείλει να δικαιολογηθεί κατά κάποιον τρόπο, όχι πια ο άνθρωπος: αυτή είναι η κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε, αυτή είναι η «τάση των καιρών μας»¹⁴. Με άλλα λόγια, είναι ο Θεός Αυτός που οφείλει να δικαιολογηθεί απέναντι στον άνθρωπο και όχι το αντίθετο· είναι ο Θεός, παραδόξως, Εκείνος που —εκφράζοντάς το με θετική έννοια— έχει το καθήκον να αποδείξει ότι είναι στο ύψος του ανθρώπου, της αναζήτησής του, της ανάγκης του. «Τα πράγματα, με κάποιο τρόπο, αναστράφηκαν», ανατράπηκε το βάρος της απόδειξης: σήμερα, Αυτός που φέρει το βάρος της ευθύνης είναι ο Κύριος. Εκείνος πρέπει να αποδείξει ότι αρμόζει στον άνθρωπο, ότι συνιστά αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής του.

Είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι ο δον Τζιουσάνι είχε συνειδητοποιήσει εκ των προτέρων τις ενδείξεις και την έκταση αυτής της ριζικής μετατροπής, κάνοντας την εν λόγω ανατροπή τον ακρογωνιαίο λίθο της μεθόδου του. Είναι σαν ο Θεός, ο ενανθρωπήσας Θεός και η ιστορική Του παρουσία, η Εκκλησία, να είναι υποχρεωμένοι να αιτιολογηθούν εμπρός στους ανθρώπους ή —με λόγια που μας είναι πιο οικεία— είναι σαν ο Θεός, η Εκκλησία, «να οφείλουν να εμφανιστούν στο δικαστήριο, όπου εσύ είσαι ο δικαστής διαμέσου της εμπειρίας σου»¹⁵.

Τούτο ακριβώς αποτέλεσε το σημείο έναρξης του κινήματός μας. Εν αντιθέσει με πολλούς άλλους, ήδη από τη δεκαετία του '50 ο δον Τζιουσάνι αντιλήφθηκε ότι ο χριστιανισμός, μολονότι ήταν μέρος του πολιτισμού όλου του λαού, δεν κέρδιζε πλέον το ενδιαφέρον των νέων που γνώριζε στο Μιλάνο και στη σχολή. Ήταν ολοφάνερο γι' αυτόν ότι ο σαρκωθείς Θεός, δηλαδή ο Χριστός, έπρεπε να "δικαιολογηθεί" απέναντι σε εκείνους τους νέους ανθρώπους, οι οποίοι δεν ήθελαν να μάθουν πλέον τίποτα για Εκείνον και από τον οποίο, αντιθέτως, θεωρούσαν ότι καλό ήταν να απελευθερωθούν. Ήταν ανάγκη λοιπόν ο χριστιανισμός να προταθεί εκ νέου για αυτό που ήταν: ένα σύγχρονο γεγονός που καταλαμβάνει τη ζωή και τη μεταβάλλει.

Δίχως την πρόθεση να επιβάλλει κάτι εκ των έξω, ήδη από την πρώτη μέρα της σχολής ο δον Τζιουσάνι υποβάλλεται στο «δικαστήριο» των φοιτητών του και παραχωρεί την πρότασή του στην κρίση τους: «Δεν είμαι εδώ για να κάνετε δικές σας τις ιδέες που σας δίνω εγώ, αλλά για να σας διδάξω μια αληθινή μέθοδο με την οποία να κρίνεται αυτά που εγώ θα σας πω»¹⁶.

¹³ *Συνέντευξη στην Αυτού Αγιότητα Επίτιμο Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ' για το ζήτημα της δικαιολόγησης για την πίστη*, στο *Per mezzo della fede*, επιμέλεια του Ντανιέλε Λιμπανόρι, San Paolo, Cinisello Balsamo-Mi 2016, σ. 127. Βλέπε επίσης: *L'Osservatore Romano* και *Avvenire*, 16 Μαρτίου 2016

¹⁴ Ο.π., σ. 128

¹⁵ Λ. Τζιουσάνι, *L'io rinasce in un incontro*, (1986-1987), Bur, Μιλάνο 2010, σ. 300

¹⁶ Λ. Τζιουσάνι, *Il rischio educativo*, Bur, Μιλάνο 2016, σ. 20

Τα χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της μεθόδου είναι, με λίγα λόγια, να βλέπουμε το χριστιανισμό ως ένα γεγονός που μπορεί να επαληθευτεί μέσω της εμπειρίας μας. Κατά συνέπεια, ήδη από την αρχή, όπως τεκμηριώνει το πρώτο κεφάλαιο του *Θρησκευτικού Αισθήματος*, ο δον Τζιουσάνι πληροφορεί τους νέους ομιλητές του ότι εκείνοι έχουν ενδιάθετη την ικανότητα να κρίνουν την πρόταση που θα τους κάνει η καρδιά τους.

Στο τρίτο τεύχος δε του PerCorso (*Perchè la Chiesa, Γιατί η Εκκλησία*, Σ.τ.Μ.) επιβεβαιώνει ότι η πρόταση του Χριστού, που σήμερα καταφθάνει στους ανθρώπους μέσω της Εκκλησίας, «θέλει να λογαριαστεί» με εκείνη την κριτική σκέψη, «θέτοντας τον εαυτό της στο έλεος της αυθεντικής ανθρώπινης εμπειρίας. Η Εκκλησία εγκαταλείπει το μήνυμά της τη στιγμή που αποφασίζουμε να ακολουθήσουμε τα πρωτογενή κριτήρια της καρδιάς μας. Δεν ζητά να επιμείνουμε στη μηχανική επανάληψη κάποιων δογμάτων, αλλά στηρίζεται στην κρίση της εμπειρίας μας και, κυριολεκτικά, την ενθαρρύνει να βαδίζει προς την πορεία της και να την ολοκληρώσει. [...] Η Εκκλησία, μαζί με τον Ιησού, επαναλαμβάνει ότι αυτή μπορεί να είναι αναγνωρισμένη και πιστευτή χάρη στην ικανότητά της να ανταποκρίνεται στις στοιχειώδεις ανάγκες του ανθρώπου. Είναι αυτό που ο Ιησούς εννοούσε με την ειπωμένη φράση που χρησιμοποιεί για να υποσχεθεί στους μαθητές του "το εκατοντάπλάσιο" σ' αυτή τη γη». Συνεχίζει ο δον Τζιουσάνι: «Συνεπώς, είναι σαν η Εκκλησία να έλεγε στον άνθρωπο: "Μαζί μου θα αποκτήσεις μια εμπειρία πληρότητας ζωής που δεν θα έβρισκες πουθενά αλλού". Είναι με αυτή την υπόσχεση που η Εκκλησία δοκιμάζει τον εαυτό της και προτείνεται ως η παράταση του Χριστού».¹⁷

Ποια είναι, λοιπόν, η δικαιολόγηση του Θεού ενώπιον του ανθρώπινου προσώπου; Η δικαιολόγησή του ονομάζεται «ανταπόκριση», η μοναδική ανταπόκριση στις βαθιές και ανεκρίζωτες ανάγκες κάθε ανθρώπου, του αληθινού ανθρώπου· ανταποκρίνεται σ' εκείνες τις ανάγκες που τον βασανίζουν, παρόλη τη φύση του, όταν, έπειτα από οποιαδήποτε επιτυχία, καταλαμβάνεται από μια αθεράπευτη ταραχή. Ο Θεός δικαιολογείται απέναντι στον άνθρωπο για εκείνο το "καλύτερο", για εκείνη την άνθιση που Εκείνος δίνει στη ζωή, για εκείνη την ανθρώπινη πληρότητα που φέρει στην ύπαρξή μας και που δεν μπορούμε να εξασφαλίσουμε μονάχα με τις δυνάμεις μας.

Η Εκκλησία, επομένως, δεν μας εξαπατά, επιμένει ο δον Τζιουσάνι, γιατί «όλα αυτά που ισχυρίζεται και που πράττει μπορούν να επαληθευτούν από οποιονδήποτε. Το μοτίβο της είναι: προσπάθησε εσύ! Προσπάθησε εσύ! Αφήνει παντελώς την πρότασή της στο περιεχόμενο της εμπειρίας σου: εσύ είσαι αυτός που κρίνει». Και προσθέτει: «Πιο ελεύθερη δεν γίνεται να είναι! [...] Η Εκκλησία δεν μας εξαπατά με την έννοια ότι δεν επιβάλλει τίποτα που εσύ, εάν δεν είσαι πεπεισμένος, οφείλεις έτσι και αλλιώς να ερευνήσεις».¹⁸

2. «Σημείο των καιρών»

¹⁷ Λ. Τζιουσάνι, *Perchè la Chiesa*, Rizzoli, Μιλάνο 2014, σσ. 267-268

¹⁸ Λ. Τζιουσάνι, *Una presenza che cambia*, Μιλάνο 2004, σ. 294

Ως εκ τούτου, πώς μπορεί να δικαιολογηθεί η Εκκλησία απέναντι σ' εμάς και τους ανθρώπους; Χρειάζεται να ταυτίσουμε καλά το ζήτημα, όπως μας επανέλαβε συχνά ο δον Τζιουσάνι, παραθέτοντας τον Νίμπουρ: «Τίποτα δεν είναι περισσότερο απίστευτο από μια απάντηση σ' ένα ερώτημα που δεν τίθεται».¹⁹ Είναι ανάγκη να αντιληφθούμε το πρόβλημα της εποχής μας, ώστε ο καθένας από μας να μπορεί να αναγνωρίσει την αξία της απάντησης.

Ποια είναι η ανάγκη του σύγχρονου ανθρώπου; Ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ', στη συνέντευξή του, την προσδιορίζει ως εξής: «Η αντίληψη της ανάγκης μας της συγχώρεσης και της χάρης του Θεού».²⁰ Κατά συνέπεια, η Εκκλησία θα έχει τη δυνατότητα να δικαιολογηθεί μπροστά στον σημερινό άνθρωπο μόνο αν ανταποκρίνεται σ' αυτή την ανάγκη του από θεία χάρη και συγχώρεση.

Αυτός είναι ο λόγος που οδηγεί τον Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ' να διαβεβαιώνει: «Κατά την άποψή μου, το γεγονός ότι η αίσθηση της ευσπλαχνίας του Θεού γίνεται ολοένα πιο κεντρική και επικρατούσα, αποτελεί το "σημείο των καιρών"». «Ο Πάπας Ιωάννης Παύλος Β' είχε ήδη αυτή την έμφυτη τάση. [...] Από τα πρώτα χρόνια της ζωής του, στα οποία μπόρεσε να διαπιστώσει όλη τη βαρβαρότητα των ανθρώπων, ομολογεί ότι η ευσπλαχνία συνιστά τη μοναδική αληθινή και ύψιστη αντίδραση σε θέση να καταπολεμήσει το κακό αποτελεσματικά. Μόνο εκεί όπου υπάρχει ευσπλαχνία τελειώνουν η βαρβαρότητα, η βία και το κακό».²¹ Ο Ιωάννης Παύλος Β' άλλο δεν έκανε παρά να προτείνει την ευσπλαχνία ως τη μοναδική και πραγματική απάντηση στο κακό και στη βία. «Ο Πάπας Φραγκίσκος συμφωνεί πλήρως με αυτή την άποψη. Το ποιμαντικό του έργο εδράζεται σ' αυτή τη συνεχή αναφορά στο θέμα της ευσπλαχνίας του Θεού. Είναι η ευσπλαχνία αυτό που μας κατευθύνει προς το Θεό [είναι η ευσπλαχνία αυτό που μας ελκύει], ενώ η δικαιοσύνη μας φοβίζει [...]. Κατά τη γνώμη μου», συνεχίζει με οξυδέρκεια ο Βενέδικτος ΙΣΤ', «αυτό τονίζει ότι κάτω από μια δόση αυτοπεποίθησης και προσωπικής δικαιοσύνης, ο σημερινός άνθρωπος κρύβει μια βαθιά γνώση των πληγών του και της αναξιοπρέπειάς του ενώπιον του Θεού. Περιμένει την ευσπλαχνία του Κυρίου. Δεν είναι τυχαίο ότι η παραβολή του καλού Σαμαρείτη υποκινεί το ενδιαφέρον του σύγχρονου λαού. Και όχι μόνο γιατί δίνει έμφαση στο κοινωνικό στοιχείο του χριστιανικού βίου», αλλά επίσης, σχολιάζει ο Βενέδικτος, γιατί εκφράζει το πόσο «οι άνθρωποι, στα ενδόμυχα της καρδιάς τους, περιμένουν από τον Σαμαρείτη να σπεύδει σε βοήθεια, να κάμπτεται στην ανάγκη τους, να χύνει λάδι στα τραύματά τους, να τους φροντίζει και να τους προστατέψει. Σε ύστατη ανάλυση, ξέρουν ότι χρήζουν της ευσπλαχνίας του Θεού και της ευαισθησίας Του. Μέσα στη σκληρότητα του κόσμου της τεχνικής, όπου πλέον τα συναισθήματα δεν έχουν καμία αξία, εντείνεται όμως η αναμονή μιας σωτήριας αγάπης, που να προσφέρεται ανιδιοτελώς. Μου φαίνεται ότι στο ζήτημα της θεϊκής ευσπλαχνίας εκφράζεται με καινούριο τρόπο η έννοια της δικαιολόγησης για την πίστη. Έχοντας ως βάση την ευσπλαχνία του Θεού, που όλοι αναζητούν, είναι δυνατόν, ακόμα και σήμερα, να ερμηνεύσουμε από την αρχή τον στοιχειώδη πυρήνα

¹⁹ Νίμπουρ, *Il destino e la storia*, Bur, Μιλάνο 1999, σ. 66

²⁰ Συνέντευξη στην *Αυτού Αγιότητα Επίτιμο Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ' για το ζήτημα της δικαιολόγησης για την πίστη*, στο *Per mezzo della fede*, ό.π. σ. 128

²¹ Ο. π., σσ. 128-129

της διδασκαλίας της δικαιολόγησης και να τον αναδείξουμε ακόμη σε όλη τη σπουδαιότητά του».²²

Αυτή η περιγραφή του Βενεδίκτου ΙΣΤ' έγινε ολότελα δεκτή από τον διάδοχό του. Η ιδιοφυΐα του Πάπα Φραγκίσκου, πέρα από το γεγονός ότι συνειδητοποίησε την ανάγκη μας από ευσπλαχνία, συνίσταται στην απόφασή του να προκηρύξει το 'Αγιο Έτος της Ευσπλαχνίας. Ο Πάπας (όπως ο Ιωάννης Παύλος Β' και ο Βενέδικτος ΙΣΤ', μόλις το αναλύσαμε), νοιώθει μια βαθιά ευαισθησία για τον μοντέρνο άνθρωπο, έχει πλήρη επίγνωση της κατάστασής του, προβληματίζεται για τις ανησυχίες του και τα πλήγματά του και αυτό προκαλεί έντονη έκπληξη εντός και εκτός του χώρου της Εκκλησίας, διότι ξεπερνά τα καθιερωμένα σχήματα, είτε από τη μια είτε από την άλλη πλευρά.

Στην ερώτηση του δημοσιογράφου: «Γιατί, κατά τη γνώμη Σας, αυτή η εποχή μας και αυτή η ανθρωπιά μας έχουν τόση ανάγκη από ευσπλαχνία;», ο Πάπας Φραγκίσκος απαντά: «Γιατί είναι μια πληγωμένη ανθρωπιά, μια ανθρωπιά που φέρει βαθιά τραύματα. Δεν ξέρει πώς να τα θεραπεύσει ή πιστεύει ότι είναι αδύνατον να εξυγιανθούν». Τούτο είναι, συνεπώς, το δράμα που προστίθεται σήμερα: «Το να θεωρούμε ότι η αμαρτία μας είναι κάτι που δεν μπορεί να θεραπευθεί και να συγχωρεθεί. Ελλείπει η ουσιαστική εμπειρία της ευσπλαχνίας. Η αδυναμία της εποχής στην οποία ζούμε έγκειται επίσης σε αυτό: στο να νομίζουμε ότι δεν υπάρχει δυνατότητα λύτρωσης, ένα χέρι που σε ανασηκώνει, μια αγκαλιά που σε σώζει, σε συγχωρεί, σε παρηγορεί, σε πλημμυρίζει με επιεική, υπομονετική, αιώνια αγάπη: σε επανατοποθετεί στο σωστό δρόμο».²³ Βλέπουμε εδώ ότι ο Πάπας εμπέδωσε το πρόβλημα και βρήκε τη λύση του: κατάλαβε ποια είναι τα τραύματα, τι μπορεί να τα αποκαταστήσει και με ποιον τρόπο.

Ο σημερινός άνθρωπος χρειάζεται τη «χειροπιαστή εμπειρία της ευσπλαχνίας». Ακόμα και εμπρός στη σύγχυση του στοχασμού, που πλήττει πολλούς ανθρώπους, ο Πάπας ξέρει ότι δεν δύναται να ανακτηθεί η οντολογία —δηλαδή η αλήθεια του ανθρωπίνου προσώπου, η καθαρή επίγνωση αυτής— απλώς με μια σωστή ομιλία περί του ανθρώπου ή με την επανάληψη του περιεχομένου της ηθικής διδασκαλίας, αλλά μόνο διά της εμπειρίας της ευσπλαχνίας, η οποία μπορεί, επίσης, να ευνοήσει την κατανόηση της διδασκαλίας.

Κατ' ακολουθίαν, προκειμένου να ανταπεξέλθει στα βαθιά τραύματα του σύγχρονου ανθρώπου, ο Πάπας δεν διοργάνωσε μια σύνοδο με θέμα την ευσπλαχνία, δεν περιορίστηκε στη μελέτη του θέματος αυτού, αλλά προώθησε μια χειρονομία που να μας επιτρέπει να βιώνουμε την εμπειρία της ευσπλαχνίας για ένα ολόκληρο έτος, συνοδεύοντάς μας κάθε στιγμή με το κάλεσμά του.

Για να μεσολαβήσει πραγματικά στην ανθρώπινη οδύνη και να αντεπεξέρχεται στον χειροπιαστό άνθρωπο, με όλη την ευαισθησία του, η Εκκλησία —επομένως ο καθένας από μας— χρειάζεται πρώτα απ' όλα να βιώσει την ευσπλαχνική αγκαλιά του Παντοδύναμου, έτσι ώστε να μπορεί να την κοινωνήσει σε όλους τους αδελφούς ανθρώπους που συναντιούνται κατά μήκος της πορείας.

²² Ο. π., σ. 129

²³ Φραγκίσκος, *Il nome di Dio è Misericordia. Una conversazione con Andrea Tornielli*, LEV-Piemme, Πόλη του Βατικανού-Μιλάνο 2016, σσ. 30-31

Αυτός είναι ο στόχος του Ιωβηλαίου της Ευσπλαχνίας, σε συνάρτηση με την «ταπεινή» μέθοδο του Θεού: να φτάσει σε όλους διαμέσου των δικών Του, δηλαδή μέσω της Εκκλησίας, των ανθρώπων που Αυτός επιλέγει και που Τον αναγνωρίζουν. Προτείνοντας το Ιωβηλαίο στην Εκκλησία, ο Άγιος Πατέρας δεν υποπίπτει στο σφάλμα να δώσει ως προεξοφλημένο το πρόσωπο που πρέπει να μαρτυρήσει την ευσπλαχνία και τον "τόπο" στον οποίο δημιουργείται²⁴.

Αυτή η συνειδητοποίηση του σκοπού και της μεθόδου διαφαίνεται απλώς από το γεγονός που θέτουμε το ερώτημα: «Γιατί ένα Ιωβηλαίο της Ευσπλαχνίας; Τι σημαίνει αυτό;», και από το είδος της απάντησης: «Η Εκκλησία» —δηλαδή ο καθένας από μας— «χρειάζεται αυτή την καταπληκτική στιγμή. Δεν λέω: είναι καλό για την Εκκλησία να υπάρχει αυτή η καταπληκτική στιγμή. Λέω: η Εκκλησία χρειάζεται αυτή την καταπληκτική στιγμή. [...] Στην εποχή μας, που χαρακτηρίζεται από έντονες μεταβολές, η Εκκλησία καλείται να προσφέρει την ιδιαίτερη συμβολή της, καθιστώντας ορατές τις ενδείξεις της παρουσίας και της εγγύτητας του Θεού. Και το Ιωβηλαίο είναι μια ευνοϊκή περίοδος για όλους μας, γιατί με την ενατένιση της Θείας Ευσπλαχνίας, που ξεπερνά κάθε ανθρώπινο όριο [...], μπορούμε να γίνουμε πιο καρποφόροι και πεπεισμένοι μάρτυρες».²⁵ Ο στόχος είναι να μαρτυρούμε. Η μέθοδος είναι η ενατένιση, δηλαδή να βυθιζόμαστε στην εμπειρία της ευσπλαχνίας, καθότι ο πρώτος που έχει ανάγκη είναι ο χριστιανικός λαός, με άλλα λόγια εμείς, ο καθένας από μας.

Τι σημαίνουν, εν κατακλείδι, όλα αυτά για μας; «Να στρέφουμε το βλέμμα μας προς το Θεό, τον ευσπλαχνικό Πατέρα, και στους αδελφούς που χρήζουν ευσπλαχνίας, σημαίνει να εστιάσουμε την προσοχή στο ουσιαστικό περιεχόμενο του Ευαγγελίου: στον Ιησού, που είναι η σαρκωθείσα Ευσπλαχνία, που καθιστά ορατό στα μάτια μας το μεγάλο μυστήριο της τριαδικής Αγάπης του Θεού». Ως εκ τούτου, «το να εορτάζουμε το Ιωβηλαίο της Ευσπλαχνίας ισοδυναμεί με το να θέσουμε εκ νέου στο κέντρο της προσωπικής ζωής μας και των κοινοτήτων μας το ξεχωριστό στοιχείο της χριστιανικής πίστης, δηλαδή τον Ιησού Χριστό, τον ευσπλαχνικό Θεό».²⁶ Ναι, επιμένει ο Πάπας στη Βούλα προκήρυξης του Ιωβηλαίου, «Ο Ιησούς Χριστός είναι το πρόσωπο της ευσπλαχνίας του Πατέρα. Σε αυτήν τη λέξη συνοψίζεται το μυστήριο της χριστιανικής πίστης. Αυτή κατέστη ζωντανή, ορατή και έφθασε στην κορύφωσή της στο πρόσωπο του Ιησού από τη Ναζαρέτ».²⁷ Το Άγιο Έτος, λοιπόν, υπάρχει για να «ζήσουμε την ευσπλαχνία». Ναι, αγαπητοί αδελφοί και αδελφές, αυτό το Άγιο Έτος μας προσφέρεται για να βιώσουμε στη ζωή μας το γλυκό και απαλό άγγιγμα της συγχώρεσης του Κυρίου, την παρουσία δίπλα μας και την εγγύτητά Του, ιδίως

²⁴ «Η πίστη, πράγματι, χρειάζεται ένα πλαίσιο μέσα από το οποίο να είναι δυνατή η μαρτυρία και η μετάδοσή της και το οποίο να είναι ανάλογο της κοινωνίας αυτής. Προκειμένου να ενσταλάξει ένα καθαρά διδασκαλικό περιεχόμενο, μια ιδέα, ίσως θα αρκούσε ένα βιβλίο ή η επανάληψη ενός προφορικού μηνύματος. Αυτό, όμως, που διαβιβάζεται μέσω της Εκκλησίας, αυτό που διαδίδεται μέσα από τη ζώσα Παράδοσή της, είναι το καινούριο φως που πηγάζει από τη συνάντηση με το ζωντανό Θεό, ένα φως που αγγίζει το πρόσωπο στα μύχια του, στην καρδιά του, περιβάλλοντας ολότελα το νου του, τη θέλησή του και τη συναισθηματικότητά του» (Φραγκίσκος, Εγκύκλιος επιστολή *Lumen fidei*, 40)

²⁵ Φραγκίσκος, *Γενική Ακρόαση*, 9 Δεκεμβρίου 2015

²⁶ Ο. π.

²⁷ Φραγκίσκος, *Misericordiae Vultus, Βούλα προκήρυξης του Εκτάκτου Ιωβηλαίου της Ευσπλαχνίας*, 11 Απριλίου 2015, 1.

στις στιγμές βαθύτερης ανάγκης».²⁸ Είναι ο αναστημένος Ιησούς αυτός που σήμερα κάμπτεται στον πόνο μας.

«Με λίγα λόγια, αυτό το Ιωβηλαίο είναι μια προνομιούχα στιγμή, ώστε η Εκκλησία να μάθει να επιλέγει "αυτό που στο Θεό αρέσει περισσότερο". Και τι είναι αυτό που "στο Θεό αρέσει περισσότερο";», αναρωτιέται ο Πάπας Φραγκίσκος. «Να συγχωρεί τους υιούς Του, να τους ευσπλαχνίζεται, ώστε να μπορούν και αυτοί να συγχωρούν τους αδελφούς τους, λάμποντας σαν αναμμένες δάδες της ευσπλαχνίας του Θεού στον κόσμο. [...] Το Ιωβηλαίο θα είναι μια "ευνοϊκή στιγμή" για την Εκκλησία εάν θα μάθουμε να επιλέγουμε "αυτό που στο Θεό αρέσει περισσότερο", χωρίς να υποκύπτουμε στον πειρασμό να πιστεύουμε ότι υπάρχει κάτι πιο σημαντικό και επείγον. Τίποτα δεν είναι πιο σημαντικό από το να επιλέγουμε "αυτό που στο Θεό αρέσει περισσότερο", δηλαδή την ευσπλαχνία Του, την αγάπη Του, την τρυφερότητα Του, την αγκαλιά Του, τα χάρδια Του!»²⁹.

Και προλαβαίνοντας μια πιθανή αντίρρηση, σαν να διαβάζει την σκέψη μας, ο Πάπας Φραγκίσκος προσθέτει: «Βεβαίως, κάποιος θα μπορούσε να έχει ενστάσεις: "Όμως, Πάτερ, η Εκκλησία, εφέτος, δεν θα έπρεπε να κάνει κάτι περισσότερο; Είναι σωστό να ενατενίζουμε με θαυμασμό την ευσπλαχνία του Θεού, αλλά υπάρχουν πολλές επείγουσες ανάγκες!". Ναι, υπάρχουν πολλά που πρέπει να κάνουμε και εγώ είμαι ο πρώτος που δεν κουράζεται να το ενθυμίζει. Όμως, οφείλουμε να έχουμε κατά νου ότι η βασική αιτία της «λήθης της ευσπλαχνίας» είναι η *αγάπη για τον εαυτό μας* (ο εγωισμός, Σ.τ.Μ.). Στον κόσμο στον οποίο ζούμε, αυτό συνεπάγεται η αποκλειστική αναζήτηση των προσωπικών συμφερόντων, των απολαύσεων και του κύρους που έχουν σχέση με τη συσσώρευση πλούτου, ενώ στη ζωή των χριστιανών η αγάπη για τον εαυτό μας φοράει τη μάσκα της υποκρισίας και της κοσμικότητας. Όλα αυτά αντιτίθενται στην ευσπλαχνία. Οι πτυχές του εγωισμού, που αλλοτριώνουν την ευσπλαχνία στον κόσμο, είναι τόσο πολυάριθμες, που δεν είμαστε πλέον σε θέση να τις ταυτίσουμε με τα όριά μας και την αμαρτία μας. Για αυτό είναι αναγκαίο να αναγνωρίσουμε την αμαρτωλή φύση μας, για να ενισχύσουμε εντός μας τη βεβαιότητα της θεϊκής ευσπλαχνίας. "Κύριέ μου, εγώ είμαι αμαρτωλός· Κύριέ μου, εγώ είμαι αμαρτωλή: ευσπλαχνίσου εμάς". Αυτή είναι μια υπέροχη προσευχή. Είναι, επίσης, μια εύκολη προσευχή που μπορούμε να επαναλαμβάνουμε κάθε μέρα: "Κύριέ μου, εγώ είμαι αμαρτωλός· Κύριέ μου, εγώ είμαι αμαρτωλή: ευσπλαχνίσου εμάς"».³⁰

3. «Σε περίμενα μέρα νύχτα».

²⁸ Φραγκίσκος, *Γενική Ακρόαση*, 9 Δεκεμβρίου 2015

²⁹ «Η απαραίτητη ανανέωση των θεσμών και των δομών της Εκκλησίας είναι μια οδός μέσω της οποίας μπορούμε, επίσης, να ζήσουμε τη ζωοποιό εμπειρία της ευσπλαχνίας του Θεού· η ευσπλαχνία, από μόνη της, δύναται να εξασφαλίσει στην Εκκλησία μια υψηλή θέση, όπως εκείνη η πόλη χτισμένη ψηλά στο βουνό που δεν μπορεί να κρυφτεί (πρβλ. *Μτ* 5,14). Το μόνο που λάμπει είναι μια ευσπλαχνική Εκκλησία! Εάν λησμονούσαμε, έστω μια στιγμή, ότι η ευσπλαχνία είναι "αυτό που στο Θεό αρέσει περισσότερο", μάταια θα ήταν η προσπάθειά μας, γιατί θα γίναμε δούλοι των θεσμών και των δομών μας, όσο ανανεωμένοι και αν είναι. Θα ήμασταν πάντοτε υποδουλωμένοι» (Φραγκίσκος, *Γενική Ακρόαση*, 9 Δεκεμβρίου 2015).

³⁰ Φραγκίσκος, *Γενική Ακρόαση*, 9 Δεκεμβρίου 2015

Ο καθένας από μας έχει τώρα τη δυνατότητα να μπαίνει σε σύγκριση με αυτά τα σπουδαία λόγια του Πάπα Φραγκίσκου, που συμπίπτουν μ' εκείνη του Ιωάννη Παύλου Β' και του Βενέδικτου ΙΣΤ', όπως δήλωσε και ο τελευταίος. Η βασική αιτία της «λήθης της ευσπλαχνίας» είναι η υπερίσχυση άλλων συμφερόντων. Οι προφήτες μας «μετατοπίζουν» πάντοτε από τη θέση στην οποία βρισκόμαστε. Και η ελπίδα μας στηρίζεται ακριβώς στη διάθεσή μας να "μετατοπιστούμε".

Διαβάζοντας εκ νέου αυτά τα κείμενα, παρατηρώ ότι ο don Τζιουσάνι, σε ιδιαίτερα δυσχερείς συνθήκες —την αρχή του '68, ύστερα από την κατάληψη του Καθολικού Πανεπιστημίου (στην οποία συμμετείχαν πολλά μέλη της Φοιτητικής Νεολαίας)— εντόπισε ότι το πρωταρχικό πρόβλημα ήταν το γεγονός ότι δεν περιμέναμε τον Κύριο «μέρα νύχτα»: είχαμε άλλες ασχολίες και πιο σημαντικά πράγματα να κάνουμε από το να «Τον περιμένουμε μέρα νύχτα». Αναφορικά με εκείνη την κατάσταση, ο don Τζιουσάνι διαβεβαίωνε χωρίς ημίμετρα: «Δεν είχαμε την πνευματική διαύγεια να κατανοήσουμε αυτό που έπρεπε να κάνουμε [...], γιατί δεν Τον περιμένουμε μέρα νύχτα». Για ποιο λόγο; Τι σημαίνει ότι δεν Τον περιμέναμε; Σημαίνει ότι αναμέναμε κάτι άλλο περισσότερο από αυτό, δηλαδή ότι το κέντρο μας δεν ήταν ο Χριστός. «Έτσι —κατά τη γνώμη μου— εάν Τον είχαμε περιμένει μέρα νύχτα, η συμπεριφορά των δικών μας στο Καθολικό Πανεπιστήμιο θα ήταν επίσης διαφορετική· υπήρξε τόσο γενναιόδωρη αυτή η στάση, αλλά κατά πόσο αληθινή;». Πράγματι, για τον don Τζιουσάνι «η αλήθεια της χειρονομίας δεν προκύπτει από την πολιτική επιδεξιότητα», αλλά από «το γεγονός ότι Τον περιμένουμε μέρα νύχτα· σε διαφορετική περίπτωση, η συζήτησή μας συγχέεται μ' εκείνη των άλλων και γίνεται εργαλείο συζήτησης των άλλων. Μπορούμε να ασχοληθούμε με τα δικά μας θέματα και, χωρίς να το αντιληφθούμε, να λάβουμε το πρότυπο που μας προτείνουν όλοι οι άλλοι. Είναι αυτή η διαρκής αναμονή Του αυτό που διαφοροποιεί τη σκέψη μας, τις πράξεις μας».³¹

Δεν έχει σχέση με τη συνέπειά μας ή με το να τα έχουμε όλα ξεκάθαρα. Γιατί μπορούμε να «Τον περιμένουμε μέρα νύχτα» ακόμα και με τις ανεπαρκείς απόπειρές μας. Έχει σχέση με μια διακαή επιθυμία, με μια προσμονή. Πάντοτε υπάρχει, πράγματι, κάτι που επιθυμούμε, που αδημονούμε, που νοιώθουμε ως «υπέρτατο» κάθε στιγμή, και «για το οποίο ζει κανείς πέντε λεπτά»³²: εάν δεν είναι ο Χριστός Αυτός που αναμένουμε και επιποθούμε, τότε είναι κατ' ανάγκη κάτι άλλο. Τούτο, όμως, συνεπάγεται ότι είναι από αυτό το κάτι άλλο που εμείς προσδοκούμε την αλλαγή των πραγμάτων, της κατάστασης —προσωπικής ή κοινωνικής—, και όχι από το Χριστό και τη ζώσα συνάντησή Του, την κοινωνία μαζί Του και την οικοδόμηση της παρουσίας Του στον κόσμο. Το πρόβλημα δεν είναι η άκαρπη προσπάθεια που καταβάλλουμε, αλλά η προσμονή μας και η επιθυμία μας για την παρουσία Του να αποτελούν το πηγαίο στοιχείο της κάθε ενέργειάς μας.

«Ίσως [έλεγε ακόμα ο don Τζιουσάνι, στην ίδια εκείνη περίπτωση, το Νοέμβριο του 1967] δεν το αναγνωρίζουμε, αλλά επιθυμούμε κάτι άλλο περισσότερο από αυτό.

³¹ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ *Memores Domini* (ASAEMD), *Οπτικοακουστικό Υλικό*, Πνευματικές Ασκήσεις της Παρουσίας της Ομάδας Ενηλίκων, Μιλάνο, 19 Νοεμβρίου 1967· βλέπε επίσης Α. Σαβοράνα, *Vita di don Giussani*, Bur, Μιλάνο 2014, σ. 391

³² Α. Τζιουσάνι, *Il senso religioso*, Rizzoli, Μιλάνο 2010, σ. 76

Τούτο δεν είναι απλώς ένας θεμελιώδης κανόνας —προσέξτε— που μπορούμε να διαβεβαιώνουμε μια μόνο φορά, είναι μια αξία που οφείλουμε να λαμβάνουμε υπ' όψιν κάθε μέρα. Πρέπει να γίνει ο τρόπος σκέψης μας, η νοοτροπία μας. Πρέπει να ενέχει τα πάντα, το δίκαιο και το άδικο, την αξία και το σφάλμα, την ημέρα και τη νύχτα: "Σε περίμενα μέρα νύχτα". Υπό την έννοια αυτή, σκεφτείτε ότι, κατά βάθος, η αιτία της κατάστασής μας είναι μια πιθανή αποστασία ή ανεπάρκεια της προσμονής· μπορεί να οφείλεται, επίσης, στο γεγονός ότι αυτή η επιθυμία δεν δημιουργεί έναν τρόπο σκέψης, μια νοοτροπία, στο ότι αμελούμε την προφητεία που μας δίνεται. Διότι ο Κύριος στέλνει τον προφήτη για να μας χειραγωγεί προς τη σωστή πορεία. Η κλίση περνά πάντοτε από τη φωνή ενός προφήτη.

Καταλαβαίνετε ότι ο λόγος —που με αυτόν τον τρόπο καθιστά χειροπιαστό, χωρίς να υποτιμηθεί η επιθυμία, το "Έλα" που αναφέραμε πριν— έγκειται στην αδιάφορη στάση μας ως προς την κοινότητά μας; Γιατί η κοινότητα είναι η προφητεία, ο τόπος που μας καθοδηγεί. Εδώ βρίσκεται το προβληματικό σημείο. Και, κατά περίεργο τρόπο, είναι ενδεχόμενο να έχουμε εσφαλμένες αντιλήψεις ακόμα και όσον αφορά την κοινότητά μας: για να την αξιοποιήσουμε δεν αρκεί να είμαστε συναισθηματικά και σωματικά κοντά, αλλά χρειάζεται, κυρίως, να υπάρχει ομοφωνία ως προς την κρίση της».³³

Ο δον Τζιουσάνι μας παρέπεμψε αδιάλειπτα σ' αυτή τη ζωτική ανάγκη μας να Τον περιμένουμε μέρα νύχτα. Πόσες φορές, βλέποντας την μακρά αποχή του καθένα από μας, την προδοσία μας, μας είπε: «Για να καταλάβετε τι εστί προδοσία, παιδιά, πρέπει να σκεφτούμε την απερισκεψία μας, γιατί είναι προδοσία το να αφήνουμε να περάσουν μέρες, εβδομάδες, μήνες... δείτε χθες το βράδυ, τότε Τον σκεφτήκαμε; Πότε Τον σκεφτήκαμε σοβαρά, με την καρδιά, τον τελευταίο μήνα, τους τελευταίους τρεις μήνες, από τον Οκτώβριο έως τώρα; Ποτέ. Δεν τον σκεφτήκαμε όπως έκαναν ο Ιωάννης και ο Ανδρέας όταν Τον κοιτούσαν και Τον άκουγαν να μιλάει. Εάν διερωτηθήκαμε κάτι για Αυτόν, τούτο ήταν απλώς λόγω περιέργειας ή για να λύσουμε κάποια απορία μας. Δεν Τον σκεφτήκαμε όπως ένας ερωτευμένος σκέφτεται το αγαπημένο του πρόσωπο (ακόμα και αυτό συμβαίνει πολύ σπάνια, γιατί όλα υπολογίζονται με βάση το όφελος!), αγνά και ανιδιοτελώς, θέλοντας απλώς το καλό του».³⁴ Όπως επίσης είναι σπάνιο να Τον σκεπτόμαστε ως παρούσα, αγαπητή Παρουσία! Θα αρκούσε να συγκρίνουμε τον εαυτό μας με τους μαθητές τις επόμενες μέρες του Πάσχα, αφού Τον είδαν αναστημένο: από τι κυριευόταν ο στοχασμός τους, τι επικρατούσε στο βλέμμα τους; Είχαν καταληφθεί όλοι από μια Παρουσία που τους απελευθέρωνε από το φόβο και τη θλίψη. Μου έγραψε ένα άτομο: «Διάβασα τυχαία αυτό το απλό γράμμα της Έμιλι Ντίκινσον σε μια φίλη της. Με εντυπωσίασε, γιατί περιέγραψε πολύ συνοπτικά τη νοσταλγία για το Χριστό: "Morning without you is a dwindled Dawn" [το πρωί χωρίς εσένα είναι μια περιορισμένη Αυγή]. Εν μέσω όλης

³³ ASAEMD, *Οπτικοακουστικό Υλικό*, Πνευματικές Ασκήσεις της Παρουσίας της Ομάδας Ενηλίκων, Μιλάνο, 19 Νοεμβρίου 1967

³⁴ Λ. Τζιουσάνι, *Si può vivere così?* Rizzoli, Μιλάνο 2007, σ. 329

της σύγχυσης, μόνο η στοργή προς Εκείνον αλλάζει τη ζωή και δίχως Εκείνον η ζωή έχει λιγότερη γεύση — a dwindled Dawn».³⁵

Το 1982, στα μέλη των πρώτων Ασκήσεων της Αδελφότητας, κοιτώντας τα πρόσωπα πολλών παρόντων ατόμων και σκεπτόμενο τη δροσερότητα της συνάντησης που τους είχε κατακτήσει και οδηγήσει έως εκεί, έλεγε: «Ποιος ξέρει αν συγκινούμαστε ακόμη, όπως όταν συγκινηθήκαμε στο Βαριγκότι», δηλαδή στην αρχή της Φοιτητικής Νεολαίας. Και συνέχιζε: «Μεγαλώσατε: ενώ εξασφαλίσατε μια ανθρώπινη ικανότητα στο επάγγελμά σας, είναι κατά κάποιο τρόπο δυνατή μία αποστασία από τον Χριστό (εν σχέσει με την συγκίνηση που ένιωθαν προ πολλών ετών, σε συγκεκριμένες περιστάσεις, κυρίως). [...] Είναι σαν ο Χριστός να είναι μακριά από την καρδιά».³⁶

Και εμείς; Αισθανόμαστε την ανάγκη κάποιος να μας συγχωρεί, να μας αγκαλιάζει, για όλες τις πτώσεις μας, την απεισκευσία μας, τη λήθη που κατακλύζει τις μέρες μας, για την προδοσία μας, την αθλιότητά μας; Τι κυριαρχεί στη ζωή μας — στο λογισμό μας και στο βλέμμα μας— σ' αυτή την περίοδο έντονης σύγχυσης; Νοιώθουμε την ανάγκη της ευσπλαχνίας Του; Ο Άγιος Βερνάρδος το εκφράζει καλά με αυτή τη ρήση: «Ο άνθρωπος ανακαλύπτει την αλήθεια όταν αναγνωρίζει την αθλιότητά του».³⁷

Όμως, δεν αρκεί η αναγνώριση της αθλιότητάς μας· μέσω αυτής ανακαλύπτουμε την αληθινή υπόστασή μας, αλλά δεν είναι αρκετή. Σε πολλές περιπτώσεις, πράγματι, συνειδητοποιούμε πόσο είναι ανεπαρκής. Χρειαζόμαστε κάποιον που να μας υποκινεί την ανάγκη της συγχώρεσης.

Σ' αυτό μας καλεί το Έτος της Ευσπλαχνίας, ώστε να γνωρίζουμε ότι είναι απαραίτητο για μας Εκείνος να κάμπτεται στην απεισκευσία μας, στα τραύματά μας, για να προσηλωθούμε εκ νέου σε Αυτόν, όπως οι μαθητές ύστερα από την αναστάτωση που είχαν προκαλέσει εντός τους τα πάθη Του και ο θάνατός Του. Είναι σαν να χρειαζόμαστε αυτό που έλεγε ο Ντοστογιέφσκι: «Θέλετε, αντιθέτως, να τον τιμωρείτε με τρόπο αποτρόπαιο, φρικιαστικό, με τη χειρότερη τιμωρία που μπορεί να φανταστεί κανείς, αλλά υπό τον όρο να σωθεί και να αναγεννηθεί η ψυχή του για πάντα; Εάν είναι έτσι, συντρίψτε τον με την ευσπλαχνία σας! Θα δείτε ότι η ψυχή του θα συνταραχθεί και θα δειλιάσει: είναι για μένα τόση καλοσύνη, είναι για μένα τόση αγάπη, αξίζω εγώ όλα αυτά;».³⁸ Είναι αυτό που ο Θεός κάνει μαζί μας: μας «συντρίβει» για ένα χρόνο με την ευσπλαχνία Του, προκειμένου να τη συλλάβουμε εις βάθος έως το τέλος του έτους και έτσι να μπορούμε να Τον μαρτυρήσουμε.

Πρέπει να μεγαλώσουμε με την «πεποίθηση της ευσπλαχνίας». Για αυτό είναι σύμφоро να αφουγκραστούμε τα λόγια του Πάπα, τον προφήτη που μας έδωσε ο Θεός για να καθοδηγεί το λαό Του κατά τη διάρκεια αυτού του εποχιακού χάους: «Αυτό το Άγιο Έτος δόθηκε σαν δώρο της χάριτος του Θεού. Το να διαβαίνουμε

³⁵ Πρβλ. «April 1885, (L 981) », στο *The Letters of Emily Dickinson*, Edited by Thomas H. Johnson, Associated Editor: Theodora Ward, Cambridge MA, The Belknap Press of Harvard University Press, 1958.

³⁶ Λ. Τζιουσάνι, «La familiarità con Cristo», *Tracce-Litterae Communionis*, αρ.2, Φεβρουάριος 2007, σ.2

³⁷ «*Primus veritatis gradus est, primum seipsum attendere, seu propriam miseriam agnoscere*», (Άγιος Βερνάρδος του Κλερβώ, *De gradibus humilitatis et superbiae*, PL 182, col. 948).

³⁸ Φ. Μ. Ντοστογιέφσκι, *Οι αδελφοί Καραμαζώφ*

εκείνη την Πόρτα σημαίνει να ανακαλύπτουμε την εμβρίθεια του ελέους του Πατέρα, που υποδέχεται τους πάντες και που πλησιάζει τον καθένα από μας προσωπικά. Εκείνος μας αναζητεί! Εκείνος μας εγγίζει! Κατά αυτό το έτος θα μεγαλώσουμε με την πεποίθηση της ευσπλαχνίας Του. Πόσο αδικείται ο Θεός και η χάρη Του όταν λέμε ότι οι αμαρτίες μας τιμωρούνται από την κρίση Του, δίχως πρώτα να δώσουμε έμφαση στο γεγονός ότι αυτές συγχωρούνται χάρη στην ευσπλαχνία Του (πρβλ Αυγουστίνος, *De praedestinatione sanctorum* 12,24)! Ναι, ακριβώς έτσι είναι. Είναι αναγκαίο να δώσουμε την προτεραιότητα στην ευσπλαχνία έναντι της κρίσης Του και, εν πάση περιπτώσει, η κρίση του Θεού θα αντιφεγγίζει τη λάμψη της ευσπλαχνίας παντοτινά. Η διάβαση της Αγίας Θύρας, λοιπόν, ας μας καθιστά συμμετέχους αυτού του μυστηρίου αγάπης και τρυφερότητας. Ας εγκαταλείψουμε κάθε μορφή φόβου και δέους, καθώς αυτοί δεν αρμόζουν σε όσους περιβάλλονται με αγάπη· ας ζήσουμε, καλύτερα, τη χαρά της συνάντησης με τη χάρη που τα πάντα μεταμορφώνει». ³⁹

Οφείλουμε να πιστεύουμε από τα βάθη της ψυχής μας ότι η ευσπλαχνία είναι η μοναδική λύση στην κατάσταση του σύγχρονου ανθρώπου, στη βία, στα τραύματα, στους μόχθους και στις αντιφάσεις που βρίσκουμε εμπρός μας.

Ο Πάπας υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη από ευσπλαχνία: «Να νοιώθουμε εντός μας με μεγάλη χαρά ότι ο Χριστός μας υποδέχτηκε εκ νέου και ο οποίος, ως Καλός Ποιμένας, ήρθε να μας αναζητήσει γιατί εμείς είχαμε χαθεί». ⁴⁰ Διευκρινίζει δε ότι αυτός είναι «ο στόχος που θέτει η Εκκλησία κατά τη διάρκεια αυτού του Αγίου Έτους. Έτσι θα ενισχύσουμε εντός μας την πεποίθηση ότι η ευσπλαχνία μπορεί να συμβάλλει πραγματικά στην οικοδόμηση ενός πιο ανθρώπινου κόσμου. Κυρίως στην εποχή μας, στην οποία η συγχώρεση δεν είναι συχνά παρούσα στα πεδία της ανθρώπινης ζωής, η πρόσκληση στην ευσπλαχνία καθίσταται ακόμα πιο επιτακτική, σε οποιονδήποτε τομέα: στην κοινωνία, στους θεσμούς, στην εργασία και επίσης στην οικογένεια». ⁴¹

Μονάχα έχοντας αυτή τη βεβαιότητα, μέσω της οποίας υπερνικούμε κάθε φόβο, μοναξιά, αμφιβολία, θα μπορούμε να ανταπεξέλθουμε στις προκλήσεις αυτής της ριζικής μεταβολής των καιρών μας με το μοναδικό αποτελεσματικό όπλο, την μαρτυρία, υπέρτατο ζητούμενο του Αγίου Έτους: «Γι' αυτό συνέταξα ένα Έκτακτο Ιωβηλαίο της Ευσπλαχνίας [...], ώστε να καταστεί δυνατή και καρποφόρα η μαρτυρία των πιστών» ⁴², όπως έκανε ο Ιησούς με τους μαθητές.

«Είμαστε ευκολόπιστοι αν νομίζουμε ότι αυτό μπορεί να αλλάξει τον κόσμο;» Είναι σαν ο Πάπας να απαντά εκ των προτέρων στα ερωτήματά μας! «Ναι, υπό φυσιολογικές συνθήκες είναι παράτολμο, αλλά "αυτό που μοιάζει με μωρία του Θεού είναι σοφότερο από τη σοφία των ανθρώπων, κι αυτό που μοιάζει με αδυναμία του

³⁹ Φραγκίσκος, *Έκτακτο Ιωβηλαίο της Ευσπλαχνίας: Ομιλία της Θείας Λειτουργίας και Άνοιγμα της Αγίας Θύρας*, 8 Δεκεμβρίου 2015

⁴⁰ Φραγκίσκος, *Ομιλία κατά τον Πρώτο Εσπερινό της Κυριακής της Θείας Ευσπλαχνίας*, 11 Απριλίου 2015

⁴¹ Φραγκίσκος, *Γενική Ακρόαση*, 9 Δεκεμβρίου 2015

⁴² Φραγκίσκος, *Misericordiae Vultus. Βούλα προκήρυξης του Εκτάκτου Ιωβηλαίου της Ευσπλαχνίας*, 11 Απριλίου 2015, 3.

Θεού είναι πιο δυνατό από τη δύναμη των ανθρώπων"(*1 Κορ 1,25*)».⁴³ Είναι αυτή η βεβαιότητα του Αγίου Παύλου που κίνησε τον Πάπα Φραγκίσκο να ισχυριστεί στους Επισκόπους του Μεξικού: «Η μοναδική δύναμη σε θέση να κατακτήσει την καρδιά των ανθρώπων είναι η τρυφερότητα του Θεού. Αυτό που γοητεύει και ελκύει, αυτό που λυγίζει και νικά, αυτό που ανοίγει και λύνει τα δεσμά δεν είναι η ισχύς των εργαλείων ή η σκληρότητα των νόμων, αλλά η παντοδύναμη αδυναμία της θείας αγάπης, η οποία είναι η ακατανίκητη δύναμη της γλυκύτητάς της και η αμετάκλητη υπόσχεση της ευσπλαχνίας της». Όμως, «Αν το βλέμμα μας δεν μαρτυρά τη συνάντησή μας με το Χριστό, τότε τα λόγια που ενθυμούμαστε από Εκείνον γίνονται μόνο ρητορικές μορφές κενούς περιεχομένου. Ίσως εκφράζουν τη νοσταλγία όσων δεν δύνανται να λησμονήσουν τον Κύριο· πάντως, αποτελούν μονάχα φλυαρίες ορφανών που στέκονται εμπρός στον τάφο. Λόγια που, εν τέλει, είναι ανίκανα να εμποδίσουν τον κόσμο να παραμείνει εγκαταλειμμένο και περιορισμένο στην απόγνωσή του».⁴⁴

Ας αφήσουμε, τις ημέρες αυτές, την καρδιά μας να ανοίξει διάπλατα σ' αυτή την ευσπλαχνία, ακούοντας, σεβόμενους τη σιωπή, ώστε αυτό που θα αφουγκραστούμε να μας αλλάξει και η παρουσία Του να μας κυριέψει, όπως κυριέψε τη ζωή των μαθητών μετά την ανάστασή Του. Είμαστε συναγμένοι για να αλληλοστηριζόμαστε σ' αυτό.

⁴³ Φραγκίσκος, *Γενική Ακρόαση*, 9 Δεκεμβρίου 2015

⁴⁴ Φραγκίσκος, *Ομιλία στη Συνάντηση με τους Επισκόπους του Μεξικού*, Πόλη του Μεξικού, Μεξικό, 13 Φεβρουαρίου 2016